

Rékas

Megint áll a csap alatt a mosatlan. Valaki megint nem mosogatott el maga után. Egy egész mocskos edényépület, dubai torony. Különböző fazonú és díszítésű tányérok, mélyek, laposak. Az alsók a hetvenes éveket idéző álnépies egyenmintával, felül meg a kagylóhéjszerűen csipkézett szélűek, amelyeken már mikróban is pergethető az étel. Az emeletekről pedig meredten bámulnak kifelé a lakosok: ételmara-dékba öltözött villa, fonnyadt petrezselyemszár, ázott szalvétaszél. Ki hagyta ezt itt? – kérdezik megszokásból a munkatársak. Pedig sejtik ám a választ.

Az újak nem mosogatnak maguk után, tudja róluk mindenki. Visszateszik zaccosan a kávécsés bögrét, lenyalatlanul a kanalat, morzsásan a tányért. Divatos répanadrágjukban, kopogós stílusbakancsaikban közlekednek, hajviseletük irányzatokat tükröz. Sokat felvettek közülük, mert jelentékeny volt az üresedés. Kellott az ember, és nem volt idő rostálni. Rostálni lehet később is. Rostálni lehet bármikor. Az újak meg mintha tudnák, hogy a cégnek nagyobb szüksége van rájuk, mint nekik a cégre. Azt is tudják, hogy az emeleten tudják róluk, hogy ők azok, akik nem mosogatnak. De őket ez nem érdekli. Vállalják. Őket már úgy nevelték, hogy ha valamiben előrelépést akarnak, azt ki kell kényszeríteniük, mert ki lehet. Ők pedig mosogatógépet akarnak. Ki is írták egyszer egy papírra a mosogató fölé, válaszként arra a felszólításra, amely egy másik papíron állt, a mosogató feletti szekrény ajtóján. Erre az elsőre az volt írva, hogy kedves kollégák, ne hagyják a dresszben a mosatlant. Négy felkiáltójel. Errefelé az a szokás, hogy minden közérdekű felirat után felkiáltójelet tesznek, de nem egyet, hanem legalább hármat. Leginkább azonban négyet. Mintha a szöveg kevesebb lenne a négy felkiáltójel nélkül, vagy nem lenne benne elég nyomaték. Szóval ezek meg visszaírták a papír szélére, hogy mosogatógépet akarunk. Meg hogy szebbek a dolgok dressz nélkül. Ez utóbbi már csak ilyen vicceske megjegyzés volt a végére, mellyel jelezni próbálták, hogy ők a fiatal, kreatív és humorral telt oldal, akikre így is, úgy is szükség van, a felkiáltójeles papíros háborgó térfél pedig a becsontosodott, működésképtelen rozsdás maradvány, amelyet a hasonló cégekben még megtűrnek, de vélhetően csak addig, amíg nem jön több fiatal. A szereposztás akkor vált végérvényesen nyilvánvalóvá, amikor megjelent az utolsó felkiáltójeles papír: „Ha én otthon ezt csináltam volna, anyám lekevert volna egy hatalmas pofont.” Négy felkiáltójel. Erre aztán már az újak nem írtak vissza semmit. A mosatlant persze továbbra is otthagyták. Az asztalaiknál az idősebb kollégákkal ilyesmiről nyilván nem beszélnek. E-maileket sem írnak emiatt, bár ugye manapság ez a munkahelyi ügyintézés leggyorsabb és leghatékonyabb formája. Azt írnak eleget, másról. A többire még jó a papír.

Mosogatógép nem lesz, mert köztudottan nincs olyan helyzetben a cég. Ágazatunk néhány éve már lefelé ível, de azért próbáljuk tartani magunkat. A vezetőség célja már jó ideje inkább a veszteségek minimalizálása a profit maximalizálása helyett. De ezeket ez nem érdekli, hisz ők még újak. Őket az érdekli, hogy biztosítva legyenek a huszonegyedik századi munkakörülményeik. Minket, régieket pedig az, hogy maradjon meg a munkahelyünk, és még néhány évig dolgozathassunk nyugalomban. Meg egy kicsikét az is érdekel bennünket, hogy ne legyen állandóan mosatlan edénnyel tele a mosogató. Általánosságban minket sem érdekel ugyan, de amint a mosogató körül van dolgunk, elkezd a rendetlenség zavarni. Ezért aztán valaki mindig elmossa. Dűledezik néhány napig a dubai torony a dresszben, aztán előbb vagy utóbb csak eltűnik. Amikor először tűnt el a torony, senki nem tudta, mi lett a mosatlannal. Talán megemberelték magukat a fiatalok? Feltúrték a csíkos inget a szőrös, vékony fehér alkarjukon, csöppentettek néhányszor a zöldes-áttetsző mosogatószerből a sárga spongyára, és tisztára dörzsölték a tányérokat? A répanadrágos, kacér fürtű, vastag szemüveges, pislogós lányok pedig hoztak otthonról néhány kiszolgált törülörnyot, és pikk-pakk eltörölték az egészet? Nem. Juci volt. Poháröblítés közben bevallotta nekem, hogy a tornyokat ő mosta el, mert már nem bírta nézni. De gyorsan hozzátette, ő csak néhányszor mosta el, és mintha úgy vette volna észre, hogy más is el szokta mosni. Pedig nem szokta. Csak szerintem Juci szégyelli bevallani, hogy mindig órá marad ez a munka, holott nem ez a dolga, hanem a gépírás. Pontosabban csak volt, mivel gépirónőkre ma már nincs szükség a cégekben. Megírja magának mindenki a kis számítógépén a kis dokumentumba a szöveget, vagy ami még gyakoribb: már megírva kapja, interneten, elektronikus postán, mert a munkahelyi ügyintézésben ma az a leggyorsabb és leghatékonyabb. Juci pedig azóta inkább csak begépli azt a kis szövegmenyiséget, ami írott formában érkezik, de leginkább nem csinál semmit. Ezt úgy igyekszik leplezni, hogy nagyon sokáig ebédel. Amikor a 11-esek elkezdik mikrózni a saját hozományukat, Juci már nejlonzacskókkal zörög. Amikor pedig a fél hármások főzelékszagú kabátjaikban visszajönnek a közeli kifőzdéből, Juci akkor még mindig a dobozkáit törölteti. Meg aztán, elmossa, ami még a keze ügyébe kerül. Gazdátlan csészét, kallódó süteményhabos villát. Az idő is gyorsabban telik.

Persze az újak azóta is belerakják poharaikat-tányérjaikat a dresszbe, és azóta is felhalmozódik néhány hetenként annyi, hogy már a csapat sem lehet forgatni miatta. Aztán egyszer csak megint eltűnik. Mivel mosogatógép azóta sincs, és már mosatlan-hegyek is csak rendszertelenül, az újak azt hiszik, hogy született valami egyezményes megoldás a vezetőség, a szakszervezet és az épület karbantartói között, amit ők harcoltak ki, öntudatos és fiatal munkavállalókként, alulról nyomást gyakorolva. A vezetőség még nem hisz semmit, ugyanis ők egy másik emeleten dolgoznak, nem járnak a konyhánkba, ha meg el is haladnak mellette, nem foglakoznak a mosogatóval. Milyen lenne már, hogy egy igazgatótanácsi tag a mosogató tartalmával foglalkozna, amikor nagy ritkán lejön valamilyen fontos ügyben az alsóbb szintekre. Juci pedig elmossa, mert nem bírja nézni. „Nem bírom nézni a rékast otthon sem” – ezt mondja. Náluk a rékas azt jelenti, mosatlan. „Nagyanym mindig azt mondta, a rend a konyhában azzal kezdődik, hogy el van mosogatva.”

Mindenki tudja, hogy Juci már csak azért van itt, mert bunkóság lenne nyugdíj előtt néhány évvel kidobni, ez munkajogilag is támadható. De egyszer nyilván ő is elköszön. Akkor aztán végre vesznek majd egy mosogatógépet. Vagy megtanulnak mosogatni az újak, akik addigra már beleöregsznek kicsit a dolgukba. Vagy történik az egyik dubai toronnyal valami nagyon kellemetlen, aminek következtében a cég vezetése úgy dönt, hogy visszahívják Jucit, ugyanis a munkajog nálunk lehetővé teszi, hogy aki akar, nyugdíj mellett is dolgozhasson. A feszültség is enyhül, az idő is gyorsabban telik. ■

Az almabeteg

Sétaposott feketeszederre emlékszem. Az aszfalton elhintve napozott, amely teste melegével indította erjedésnek a beérett és tönkretett gyümölcsöt, cserébe a szezonális dekorációért. Beleléptek sokan, és bár tudták, hogy potytyant szederbe léptek, megszokásból azért feltették a kérdést. Mi ez, szar? A közvélekedés szerint mindenbe jobb lépni, mint a bél sarába. Meg aztán... olyan könnyű kimondani azt, hogy szar. Akkoriban engem egyébként úgy hívtak, hogy almabeteg. Szia, almabeteg. Mi van, almabeteg. Gyere már, almabeteg! Nézd már, jön az almabeteg! Ott megy az almabeteg. Hol van az almabeteg? Mit eszel, almabeteg? Ettél almát, almabeteg? Maradjál már, almabeteg! Ketten voltak, és rajtuk kívül nem igazán hozott lázba senkit ez a kifejezés. Őket azonban láthatóan lázba hozta, és ismételték hónapokig, talán évekig, főleg, amikor megláttak. Nyilván az iskolából hazafelé is mondogatták maguknak, meg egymásnak. Otthon, a kockás pokróccal leterített kutyaszőrös kanapén unatkozva, vagy amikor éjszaka nem tudtak visszaaludni az idősebb családtagok horkolásától. Nem veszedtem velük emiatt, mert egyrészt erősebbek voltak, külön-külön is, együtt meg főleg, másrészt láttam rajtuk, hogy ennek az egész helyzetnek ők is csak elszenvedői. Értettem is kicsit őket, afféle verbális kéjt láttam virágozni az arcukon, ami inkább csábító örülethez hasonlított, vagy révülethez, természetesen a csökkentett szén-dioxid tartalmú változathoz. Tudtam, mi ez, néha engem is elragad, ráadásul pénzbe sem kerül. Nincs érv ellene. Szavakat ismételtetek, és a hangalakjukra figyelek, miközben a kifejezés fokozatosan elveszti eredeti értelmét. Néhány percre hasznavehetetlenné válik, aztán új jelentéstartalmak másznak elő a hangok közül, amelyek sokszor nem is jelentenek semmit, csak érezni rajtuk, hogy valamit nagyon szeretnének jelenteni, és mindehhez az én segítségemet kérik. Csak hát én meg tudom, hogy nem lehetek a segítségükre ebben, hiszen már a velük való találkozás is olyan veszélyes, lápos tudattalajt feltételez, amelyen sem ígérgetni, sem adni nem szíveskedhetek, legfeljebb annak fejében, hogy minél hamarabb kijussak onnan, akár olyan áron is, hogy az expanzív agymocsár bőfögő sara leszopogatja kapkodva menekülő lábaimról a mokaszint.

Felismertem a két fiú arcán ezt a révületkezdeményt, amelyről nekik maguknak aligha lehetett fogalmuk. Ők csak skandálták, hogy almabeteg, és várták, hogy csináljak valamit, ami újabb okot szolgáltat nekik arra, hogy tovább és hangosabban skandálhassák: almabeteg. Almabeteg. Almabeteg. Tá-ti-ti-ti. Tá-ti-ti-ti. Elkapták a ritmust, a ritmus meg elkapta őket, és zakatolt a gépezet, mint az induló gőzmozdony a régi filmekben. Csak körülöttük nem volt akkora füst, és kalapos-kabátos emberek sem jöttek oda integetni. Újra és újra eszembe jutott, hogy megverem őket. Erősebbek voltak, ezt tudtam, viszont talán hátulról egy váratlan öklöst be lehetett volna vinni az arckoponyájukba, tanulják már meg: kaphatnak néha ők is. De aztán beláttam, hogy felesleges verekedni velük, mert az még nem garancia rá, hogy másnap nem kezdik el újra a zakatolást, és hát miért ne lenne joga valakinek azt a szót mondogatni sokszor egymás után, hogy almabeteg. Nincs benne az iskolai rendtartásban, hogy ez egy tiltott szó. Egyikükkel még harmadikban volt egy kisebb összetűzésem, de simán lebirkózott a padlón, és úgy megcsavarta az egyik fülemet, hogy vérezni kezdett. Így hát tudtam, hogy mindaddig almabeteg leszek, amíg ők igényét érzik, hogy mondogassák a szót. Aztán az egész valahogy észrevétlenül abbamaradt. Talán eltelt az a néhány hónap, vagy év, az iskolai társaság szétszéledt, mindenkit az érdekelt, mi lesz, és nem az, hogy mi volt, hisz végre kiléphettünk a padsorok közül, bele a várva várt kurvaéletbe.

Egy fülldt szeptemberi délelőttön jutott ismét eszembe, hogy almabeteg vagyok, vagy lennék, vagy lehetek. Ez már öt vagy hat évvel később történt, a sorkatonai szolgálat kapcsán esedékes orvosi vizsgálat várótermében. Sok fiú jött a környékről, akikkel néhány éve talán együtt buszozgattam kifelé a faluból, befelé a városba. Délután kifelé a városból, befelé a faluba. A buszról lelépve egyből az erjedő szederben landoltunk, nem lehetett kikerülni. A sorozási vizsgálatra várva pedig eszembe jutott, vajon milyen betegséget tudok előrántani, amellyel talán megúszhatom a szolgálatot. Volt, akit gyomorbaja miatt selejtezték le, mást meg azért, mert rosszul forrott össze a könyöke. Az egyetlen, ami eszembe jutott, hogy egy időben almabetegnek hívtak. Mi lenne, ha csak úgy bemondanám a sorozóbizottságnak: kérem, én évekig almabeteg voltam. Talán... még mindig az vagyok. Még a sügércsajjú, bajuszos doktornő is felröhögne. Levetkőztem, eléjük álltam, de csak a nevemet kérdezték. A többi már rá volt írva az ívekre. Leselejtezésről szó sem lehet, halasztást kérhetek, ennyi a lényeg. Át kell mennem a hátsó épületbe, a második emeletre, ott van egy iroda, ahol le kell adnom ezt a papírt, és megmondani, hogy halasztást kérek. Át is ballagtam a hátsó épületbe, még az irodát is megtaláltam. Azt viszont már nem tudtam elmondani, milyen ügyben jöttem. A halasztást egy szakszóval mondják, amelyet nem jegyeztem meg. Végül valahogy körbemagyaráztam. Minek jön ide, ha azt sem tudja elmondani, miért jött? – kérdezte az illetékes hölgy. A másik illetékes hölgy nem mondott semmit, de látszott az arcán, hogy ő is ezt gondolja. Végül is a nyomtatványok a helyükre kerültek, én pedig elindulhattam a vasútállomás felé. A városközpontot pasztellszínű műanyag épületsorokból illesztették össze, mivel az eredeti elpusztult. Ügyeltek azért arra is, hogy legyen az egésznek egy steril, de valamelyest mégis történelmi hangulata. Megtalálható itt minden, ami az élethez kell. Vadászbolt, zenebolt, utazási iroda, gimnázium. Pizzéria is van, meg bank.

A vonaton leült mellém egy ismerős. Véletlenül pont az egyik a két gyerek közül, akik az iskolában almabetegnek hívtak. Szintén sorozáson volt, de őt nem tízre hívták be, hanem már nyolcra, ugyanis hamarabb következik a vezetéknevének a kezdőbetűje az ábécében, mint az enyém. Így amikor a tízesek sorra kerültek, ő már a városban lófrált. Vett egy Coca Colát, félliteres flakon. Egyik kezében azt fogta, a másikban a mobilt. Amíg a vonat kattogása ütötte a másodperceket, beszélgettünk, vagy hallgattunk. A folyóparton a háromszög alakú karfiolföldön ismét karfiolokat termesztettek. Sokat már kivágtak közülük. Talán épp ezen a járaton esett meg a történet, amit az egyik környékbeli barátom mesélt a férfiről, aki karfiolokkal hitegeti az utasokat. Leül melléjük, mint egy hétköznapi munkába igyekvő, majd beszélgetést kezdeményez, és mintegy mellesleg elmondja, hogy karfioltermesztéssel foglalkozik. Nagyon szépek a karfiolok idén. Felkelti az utas érdeklődését a karfiolok iránt, majd megegyeznek, hogy másnap a vonaton találkozhatnak, hisz természetesen, ha van rá igény, tud hozni néhány karfiolt, jó áron. Előtte elkéri az ötven koronát, amely egy világoskék papírpénz, két bizánci hittérítő, Cirill és Metód arcképével. Cirill szemből tekint a pénzről, Metód pedig profilból. Néznek, mint két karfiol. Nyilván ők sem sejtették, hogy jó néhány száz év múlva részesei lesznek a karfiolos csalásnak. Merthogy az ötven koronákat odaadó emberek sosem kapták meg a karfioljukat. A bőbeszédű őstermelő valójában szélhámos volt, aki szimpatikus rámenősségének köszönhetően ki tudta csalni a pénzt az emberekből. A bevételek után pedig adót sem kellett fizetnie, hiszen a csalás egyik előnye éppen az, hogy mentesülünk az adóterhektől. Így a teljes haszon az övé maradt, a karfiolokkal együtt, ha egyáltalán voltak neki. Mert nyilván azért valamennyi karfiolja kellett hogy legyen otthon, ha ilyen meggyőzően tudott beszélni róluk. A vonat kattogása tovább dolgoztatta a másodperceket, futottak oldalt a fák, én pedig vártam, eszébe jut-e a szemben ülőnek, hogy ismét almabetegnek szólítson. Talán eszébe jutott, talán már szégyellte is kicsit magát miatta. Talán elfelejtette az egészet. Mindenesetre nem mondta ki. Azóta sem velem, sem a másikkal nem találkoztam. Valószínűleg már soha senki nem kiáltja felém, hogy almabeteg. Magamnak mondogatom néha. ■

Rendes kávé

Gergő az asztallapra fektetett fejfelé figyelte, ahogy az asszonyok kávéznak. Ha az asszonyok kávéztak, nem csináltak semmi mást, és senki más nem csinált semmi mást a házban. Az asszonyok naponta kétszer kávéztak, délelőtt és délután. Először el kellett gyalogolni a bordó zománcos lábaskával a fürdőszobáig. Ott a bojler alatt volt egy csap, amit meg kellett engedni ahhoz, hogy a mosdó fölé szerelt csapból melegvíz jöhessen. De persze csak azután, miután a mosdó melegvízes csapját is megengedték. Miután megvolt a melegvíz, csapok elzár, vissza a konyhába, lábasra fedő, sparheltre ráhelyez. Gergő még később sem értette, miért kellett az egész folyamatot melegvízzel kezdeni, amikor a bordó lábaskában egyébként percek alatt felforr a hideg víz is, hiszen a sparhelt platnyija forró. De ha nagy néha valaki másképp kezdte, abból mindig nagy kiabálás lett, úgyhogy inkább igyekezett mindenki így csinálni. Amíg a víz a platnyin forrásnak indult, előkerültek a kávé csészék. Az idősebb asszonyé fehér porcelán, vékony szürke vonalcsipkés peremmel, alakja egyenletes henger. A kiskanál nyelének vége négyzetesen kiképzett, benne tűzománc tájkép, talán egy rokon hozta ajándékba a Szovjetunióból. A másik asszony kanala semmi extra, csészéje szintén fehér porcelán, ám ciklámen virágmintával, alul egészen keskeny, felfelé vad szögben szélesedő forma, természetesen füllel. A konyhaszekrény középső szintjén a polcot elhúzható lemez takarta, amelyet úgy lehetett kihúzni, ha az ember a mutatóujját a műanyag körbetétbe akasztotta. Itt laknak a kávé üvegek. Előre darált kávék, előre bekeverve, kinek az erősebb, kinek a gyengébb. Talán még egy kis pótkávé is ment hozzá, hogy nagyobb legyen a habja. Az örlemény mellett öblös mérőke, áttetsző sötétpiros műanyag. Két merítésre való kávé kerül egy csészébe, arra megy a víz, amely a platnyin közben felforr. A fedőt még pusztán kézzel veszik le, aztán amikor kiderül, hogy igen, ismét forró, a mosdótál szélén hagyott nedves ronggyért nyúlnak, és a lábaskát azzal fogják meg. Ezután még az is leül, aki eddig nem ült, elkezdődik a lassú kavargatás. Cukortartó elő, egy darab kockacukornál senki nem kért többet. Nem szabad sok cukrot, mert elveszi az ízt, magyarázta az idősebb asszony Gergőnek, amikor közölte: ő bizony úgy inná a kávé, hogy a kockacukrokból tornyot építene a csésze közepére, a forró ital pedig fokozatosan feloldván a cukrot, magától döntené le a tornyot. A csészébe a végén tejszín is került. Soha nem tej. Miután a kávé lassan elfogyott, még egy darabig ültek az asztalnál, főleg az idősebb. Gergő egyszer megkérdezte őt ebben az állapotában, kér-e pogácsát, mire az megköszönte, és mondta, hogy inkább később, mert most kelleme kávéíz érez a szájában, és szeretné, ha még sokáig megmaradna.

Aztán egyszer Gergő kitalálta, hogy ő is szeretne kávé inni. Hallotta már, hogy a kávé leginkább felnőtteknek való, de néha állítólag a gyerekek is ihatják, mondjuk, ha kevesebb kávéból készül. Mert akkor nem olyan erős. Az íze meg az illata alapján egyébként semennyire sem kívánta, de valahogy szeretett volna ennek az egésznek a részese lenni. Meg is mondta a fiatalabb asszonynak, mit szeretne. Ő majd segít. Fürdőszoba, melegvízes csap, bordó lábask. Aztán amikor az üveget elővették, Gergő jelezte, hogy ő szeretné belerakni a csészébe a kávé adagolóval. Belenyúlt az örleménybe, félig sem merítette az adagolót, és a csészébe fordítva a nagyjából két teáskanálnak megfelelő anyagot, bátortalanul mondta, hogy neki ez elég. Mire az asszony kivette a kezéből az üveget és az adagolót, megmerítette kétszer a kávéban, belefördította a csészébe, majd eltette az üveget. Ha kávé akarsz inni, én főzök neked, de tudod, ha már csinálunk, akkor rendeset.

Veres István (1984): író, a *Vasárnap* szerkesztője. Legutóbbi kötete: *Dandaranda* (Kalligram, 2013). Pozsonyban él.